

Eläinavusteinen työskentely valmistavalla luokalla
- opettajan ja oppilaiden kokemuksia

Päivi Pesonen
Pro gradu –tutkielma
Turun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Rauman kampus
Kesäkuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos, Rauman kampus

PÄIVI PESONEN: Eläinavusteinen työskentely valmistavalla luokalla – opettajan ja oppilaiden kokemuksia.

Pro gradu –tutkielma, 40 s. liitesivut 5 s.

Kasvatustiede

Kesäkuu 2018

Tiivistelmä

Tutkimuksessa selvitettiin eläinavusteisen työskentelyn vaikutuksia ja merkityksiä valmistavalla luokalla. Eläinavusteinen työskentely on suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua toimintaa, joka on osana kasvatus- tai kuntoutusprosessia. Se on ammattilaisen toteuttamaa työtä, jonka tavoitteena on tukea asiakkaan, tässä yhteydessä oppilaan, fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista toimintakykyä. Eläinavusteisesta työskentelystä luokassa pyrittiin selvittämään, miten koiran läsnäolo luokassa vaikutti oppilaiden psyykkiseen hyvinvointiin ja oppimiseen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Haastatteluaineisto koottiin alkuvuodesta 2016. Aineisto kerättiin haastatteleamalla valmistavan luokan opettajaa, koulunkäynninohjaajaa ja luokan oppilaita, jotka olivat iältään 16-18 –vuotiaita.

Koiran rooli luokan tärkeänä jäsenenä nousi esille opettajan ja oppilaiden haastatteluista. Koiran tärkeimmäksi tehtäväksi luokassa nostettiin koiran tarjoama tuki tunne-elämältään epävakaille oppilaille. Koira toimi lisäksi konkreettisena kulttuuri- ja asennekasvattajana maahanmuuttajataustaisille oppilaille. Koiran vaikutus luokan yhteishengen ja yleisen ilmapiirin nostattajana oli myös ilmeinen. Koiran läsnäolo luokassa lisäsi oppilaiden motivaatiota tulla kouluun, ja luvattomat poissaolot olivat luokassa harvinaisia.

Asiasanat: eläinavusteisuus, eläinavusteinen työskentely, valmistava opetus

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Teoreettiset lähtökohdat	4
2.1 Ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus	4
2.2 Kulttuurin vaikutus eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen	6
2.3 Eläimen vaikutus lapsen kehitykseen.....	6
2.4 Eläinavusteisuus	7
2.4.1 Green Care ja eläinavusteinen työskentely	10
2.4.2 Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry	10
2.5 Eläinavusteisuus koulussa	11
2.5.1 Lukukoiratoiminta	12
2.5.2 Eläinavusteisuuden vaikutus emotionaaliseen kehitykseen	13
2.5.3 Eläinavusteisuuden vaikutus oppimiseen	13
2.5.6 Turvallisuus.....	15
2.6 Eläinavusteisuuden tutkimuksen haasteita	18
2.7 Valmistava opetus	19
3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymykset	21
4. Tutkimuksen toteuttaminen	23
4.1 Tutkimustyyppi	23
4.2 Tutkimusmenetelmä	23
4.3 Kohdejoukko ja tutkimusaineiston keruu.....	25
4.4 Aineiston analyysi.....	25
5 Tutkimustulokset ja niiden tarkastelu	26
5.1 Opettajan kokemuksia koirasta luokkahuoneessa.....	26
5.2 Koulunkäynninohjaajan huomioita koiran vaikutuksesta luokan toimintaan	28
5.3 Oppilaiden kokemuksia koiran läsnäolosta luokassa	30
7 Pohdinta	33
Lähteet	35
Liitteet	38

1 Johdanto

Eläinten merkitys ihmisten elämässä on ollut jo pitkään hyvin monipuolinen. Ihmiset ovat oppineet hyödyntämään eläimiä helpottamaan elämää. Kissat ovat pitäneet taloja puhtaina hiiristä, koiria on hyödynnetty metsästyksessä ja eläimistä on saatu ravintoa. Vasta myöhemmin eläimiä alettiin pitää lemmikkeinä, joista ei ollut ihmiselle totutun tapaista hyötyä. Nykytutkimuksen valossa lemmikit kuitenkin edelleen auttavat omistajiaan monellakin tavalla. Tutkijat ovatkin kiinnostuneita nykyään siitä, millaista tukea eläimet voivat jo pelkällä läsnäolollaan tarjota ihmisille (Jalongo, Astorino & Bomboy 2004).

Eläinavusteisesta opetuksesta on tulossa yhä kasvavassa määrin suosittua Pohjois-Amerikassa kuten myös Euroopassa, missä merkittävä määrä opettajia tänä päivänä ottaa töihin lähtiessään koiransa mukaan kouluun (Beetz, Julius, Turner & Kortschal 2012, 7). Kansainvälisesti tarkasteltuna koira-avusteisella kasvatuksella ja kuntoutuksella on jo merkittävä asema. Suomessa kiinnostus tätä toimintaa kohtaan on kasvamassa.

Sairaalahoidossa olevien lasten kivunlievityksessä terapiaeläimen läsnäololla on havaittu olevan selkeitä, mitattavia vaikutuksia (Braun, Stangler, Narveson & Pettingell 2009, 106; Telkänranta 2016, 156). Viime aikoina on alettu myös kiinnittää tutkimuksessa huomiota siihen, miten eläimet itse kokevat eläinavusteisen työskentelyn, jotta saadaan varmistettua, että käytetään vain sellaisia yksilöitä, jotka aidosti viihtyvät tilanteessa sen sijaan, että vain sietäisivät sitä (Handlin, Hydbring-Sandberg, Nilsson, Ejdebäck, Jansson & Uvnäs-Moberg 2011, 311; Telkänranta 2016, 156).

Tutkimuksen teoriaosuudessa esitellään eläinavusteisen työskentelyn laajoja käyttömahdollisuuksia sekä aiheesta tehtyjä uusimpia tutkimuksia. Ensimmäisenä esitellään eläimen ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta tehtyjä tutkimuksia sekä ihmisen ja eläimen välisen suhteen historiaa. Pohditaan myös kulttuurin vaikutusta eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen ja ihmisen asenteisiin eläimiä kohtaan. Seuraavaksi syvennytään erityisesti lapsen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen ja siihen, mitä siitä jo tiedetään. Toinen suurempi teoriakokonaisuus käsittelee

eläinavusteisuutta ja eläinavusteisuuden mahdollisuuksia erityisesti koulussa oppilaan parhaaksi. Samalla pohditaan myös eläinavusteisen työskentelyn haasteita. Tutkimus toteutetaan valmistavalla luokalla. Teoriaosuuden viimeisenä kokonaisuutena käsitelläänkin valmistavaa opetusta.

Tutkimus on toteutettu tapaustutkimuksena. Tutkimusaineistona on yhden koululuokan oppilaiden sekä luokanopettajan haastattelut luokasta, jossa työskentelee Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n koulutuksen suorittanut opettaja koiransa kanssa. Tuloksissa esitellään tutkimuksesta saatuja tuloksia. Tuloksia peilataan aiempien tutkimusten tuloksiin.

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus

Ihmisen evoluutioon on kymmeniä tuhansia vuosia sitten alkanut vaikuttaa ihmisen heräävä kiinnostus toisten eläinlajien yksilöiden ajatuksiin ja tunteuksiin, jolloin he alkoivat kiinnostua myös eläinten tunteuksista ja ymmärtää niitä. Eläimistä kiinnostumista pidetään hyvin vanhana ihmislajin ominaisuutena, sillä lemmikkieläinten pitäminen on ilmeisesti hyvin vanha ilmiö. Lemmikkien pitäminen on saattanut alkaa paljon aiemmin kuin eläinten kasvattaminen järjestelmällisesti ruoaksi, sillä antropologit ovat kohdanneet lemmikkieläimiä hyvin alkukantaisissa metsästäjä-keräilijäyhteisöissä eri puolilla maailmaa. (Telkänranta 2016, 154-155.)

Telkänrannan (2016, 155) mukaan eläinlajeihin kohdistuva viehtymys ja hoitamisen halu saattaa olla yksi niistä ihmisen erityisominaisuuksista, jotka eivät ole pelkkää kulttuurin tuotetta, vaan ne ovat evoluution edetessä ehtineet jo muuttua biologisiksi ja fyysisiksi ominaisuuksiksi. Tämä on päätelty siitä, että tutkimuksissa on saatu mitattua vaarattoman eläimen läsnäolon ja erityisesti eläimen koskettamisen saavan ihmisen verenpaineen ja stressitason alenemaan (Barker, Knisely, McCain, Schubert & Pandurangi 2010; Raevara 2011; Telkänranta 2016). Osa ihmisistä reagoi samalla tavoin fyysisesti jo pelkkään eläimen katselemiseen (Telkänranta 2016, 155).

Lemmikkieläimen omistamisella ja eläinten käytöllä terapiassa ja koulutuksessa saattaa olla monia myönteisiä vaikutuksia (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius & Kotrschal 2012, 1). Ihmisen ja eläimen välisellä vuorovaikutuksella (human-animal-interaction HAI) on osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin (Handlin, Hydbring-Sandberg, Nilsson, Ejdebäck, Jansson, & Uvnäs-Moberg 2011, 302). Handlinin ym. (2011, 311) tutkimuksen tulokset osoittivat, että jo lyhytaikainen vuorovaikutus koiran ja omistajan välillä liittyy merkittävään oksitosiini- ja kortisolipitoisuuksien kasvuun koiralla. Lisäksi oksitosiini kasvoi merkittävästi koiranomistajilla, mutta ei kontrolliryhmän jäsenillä, jotka eivät olleet kosketuksissa koiraan. Tutkimus oli ainutlaatuinen, koska se suoritettiin standardoiduissa olosuhteissa

keskittyen sekä ihmisiin että koiriin, ja toistuvia havaintoja tehtiin koiran ja omistajan välisen vuorovaikutuksen aikana, sitä ennen ja sen jälkeen.

Eläimen kyky aikaansaada lyhytkestoisia stressireaktioiden vaimenemisia ihmisessä välittyy eläimen koskettamisen ja silittämisen kautta (Barker, Knisely, McCain, Schubert & Pandurangi 2010). Barkerin ym. (2010) tutkimuksessa koiran kanssa vuorovaikutuksessa olleiden ihmisten fysiologinen vaste stressitekijään oli matala ja ihmisten sydän- ja verisuonitoimintojen taso aleni jopa perustasoa alemmalle tasolle koiran kanssa vuorovaikutuksen seurauksena. Rentoutumiseen ja stressin tai ahdistuksen alenemiseen liittyvät reaktiot ovat mahdollisia ihmiselle myös entuudestaan tuntematonta eläintä silitettäessä. Braunin, Stanglerin, Narvesonin ja Pettingellin (2009, 106) tutkimus selvitti eläinavusteisen terapian vaikutusta kivunlievitykseen 3-17 – vuotiailla lapsilla. Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan eläinavusteinen terapia voi olla tehokas keino kivunlievitykseen lapsilla. Kivun väheneminen oli neljä kertaa suurempaa eläinavusteisen terapian lapsilla verrattuna kontrolliryhmän lapsiin, jotka rentoutuivat hiljaa 15 minuuttia ilman eläimen läsnäoloa.

Erityisesti koiran ja ihmisen välinen suhde on kiinnostanut tutkijoita. Ruonakoski (2015) analysoi artikkelissaan kahta osatekijää koiran ja ihmisen välisessä kiintymyssuhteessa, jotka ovat tulehusten ulottuvuus ja yhteyden kokemus. Toisinaan kotieläimiin kohdistuviin lämpimiin tunteisiin suhtaudutaan epäilyksellä. Kyse ei niinkään ole siinä, että ihmiset jakautuisivat eläinrakkaisiin ja eläinvihamielisiin, vaan käsitykset oikeasta suhtautumisesta eläimiin vaihtelevat ryhmien ja yksilöiden välillä. (Ruonakoski 2015, 261.)

Eläimen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella on todettu ihmiselle myös terveyttä edistäviä vaikutuksia. Tutkimuksissa on saatu selville, että perheissä, joissa on koiria, lapset sairastuvat vähemmän allergioihin kuin koirattomissa perheissä. Koiran bakteerivalikoima totuttaa lapsen immuunipuolustuksen kohtamaamaan ulkomaailman ärsykyksiä, mikä ehkäisee yliherkkyyden syntymistä vaarattomia aineita kohtaan. (Raevaara 2011, 184.)

2.2 Kulttuurin vaikutus eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen

Kulttuurilla on suuri merkitys siihen, millaiseksi ihmisen suhde luontoon ja eläimiin koetaan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että eri kulttuureilla on hyvin erilaisia asenteita eläimiä kohtaan (Brown 2004, 79).

Joissakin kulttuureissa, erityisesti Lähi-idässä ja Kaakkois-Aasiassa, koiria pidetään saastuneina tai yleisenä haittana. On tärkeää huomioda, että vaikka yhteiskunta ei pitäisi koiria ihmisen kumppanuuden arvoisena, lapsen reaktio voi olla hyvin positiivinen ja melko yllättävä vanhemmille ja perheille, joiden mielestä koira on kuvottava. Aikuisten kasvatusalan ammattilasten on tärkeää pitää mieli avoinna ja katsoa, miten lapsi reagoi koiriin ennemmin kuin olettaa lapsen reagoivan samoin kuin lapsen perheen aikuiset. (Jalongo, Astorino & Bomboy 2004, 13.)

2.3 Eläimen vaikutus lapsen kehitykseen

Vuorovaikutus eläimen kanssa tarjoaa kanavan leikkisälle kommunikaatiolle ja edistää toiminnan mielekkyyttä lapsen mielestä, mikä edesauttaa henkisesti turvallisen ja huolehtivan yhteyden syntymistä myös aikuisen ja lapsen välille (Friesen & Desilse 2012, 104). Eläin on ei-kielellisessä vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa. Lapsi, joka on saanut riittävän hyvää hoivaa ja on siinä voinut kehittää riittävästi mentalisaatiokykyään, voi solmia myös eläimeen leikinsävyisen hoivasuhteen, jossa eläimet otetaan huomioon. Eriksonin kuvaamassa aloitteellisuuden vaiheessa (3-6v.) lemmikkieläin voi auttaa lasta leikin kehittämisessä, ympäristön tutkimisessa ja itsenäisyyden lisääntymisessä. (Sinkkonen 2013, 37-39.)

Sinkkonen (2013, 40-42) tuo esille artikkelissaan John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriat ja niiden yhteyden lapsen ja eläimen väliseen suhteeseen. Turvallinen kiintymyssuhde kehittyy, kun lapsi varttuu kognitiivisesti ennakoitavassa maailmassa, jossa hänen tunnetiloihinsa eläydytään. Turvallisesti kiintyneellä lapsella on hyvät edellytykset luoda vastavuoroinen ja läheinen suhde myös eläimeen. Välttelevälle kiintymyssuhteelle on ominaista järkipерäinen suhtautuminen asioihin. Välttelevän kiintymyssuhteen omaksuneelle ihmiselle eläin voi toimia muita ihmisiä luotettavampana kumppanina. Ristiriitaisesti kiintynyt ihminen on kokenut

lapsuudessaan hoivaajansa osalta ailahtelevaa ja epäjohdonmukaista vuorovaikutusta. Hän on havainnut, että hoivaajan huomion saa varmimmin olemalla arvaamaton ja käytökseltään manipulatiivinen. Lapsuudessaan kaltoin kohdellut ja traumatisoituneet lapset ovat usein ihmissuhteissaan joutuneet käymään läpi suuria pettymyksiä, ja siitä syystä he suhtautuvat varautuneesti toisiin ihmisiin. Tällaisten lasten kohdalla kiintymys eläimeen voi olla merkittävää psyykkisen tervehtymisen kannalta. Täysin lukkiutuneelle lapselle eläimestä on tullut ensimmäinen elävä olento, jolle lapsi uskaltautuu osoittamaan helmiä tunteita. (Sinkkonen, 2013.) Eläinten merkitys korostuu, jos ihmissuhteet ovat eri syistä puutteellisia tai niihin liittyy traumaattisia kokemuksia (Laukkanen 2013). Eläimen kanssa vuorovaikutuksessa olemisen positiiviset, stressiä alentavat vaikutukset on kuitenkin todettu riippumattomiksi kiintymyssuhteesta, mikä viittaa siihen, että todennäköisesti jokainen lapsi voi hyötyä vuorovaikutuksesta ystävällisen eläimen, erityisesti koiran, kanssa (Beetz ym. 2012, 7). Turvallisen kiintymyssuhteen omaavat lapset osaavat turvautua ja ottaa vastaa tukea myös aikuiselta, mutta on ilmiselvää, että positiivisen kehokontaktin osoittaminen, mikä on kaikista tehokkain stressin säännöstelijä, on paljon helpompaa koiran kuin esimerkiksi opettajan kanssa (Beetz ym. 2012, 7).

2.4 Eläinavusteisuus

Vuorovaikutus eläimen kanssa on yksi sosiaalisen käyttäytymisen muoto. Eläinavusteisuudessa hyödynnetään asiakkaan tarpeita parhaiten vastaavalla tavalla eläimen läsnäoloa tilanteessa. Eläimen rooli voi olla tilanteesta riippuen aktiivinen toimija tai vain tilanteessa läsnä oleva, jolloin asiakas voi halutessaan ottaa kontaktia eläimeen. Yleisimmin käytettyjä eläimiä eläinavusteisessa työskentelyssä ovat koirat ja kissat, mutta myös lintuja, kaloja, hevosia, marsuja ja delfiinejä käytetään (Braun ym. 2009, 105).

Suomalainen terminologia eläinavusteisessa työssä eroaa englannin- tai ruotsinkielisestä. Ammatillinen koulutustausta, käsitteet sekä toiminnan organisoituminen ovat hyvin kulttuurisidonnaisia. Suomessa toiminta on organisoitunut muutamien isompien yhdistysten alle, ja Ruotsissa alalla toimitaan suurimmaksi osaksi yrittäjinä. Suomessa eläinavusteinen työskentely toteutetaan yleensä siten, että

ammattihenkilöllä on oma koira työssään mukana. Ruotsissa käytössä on yleisemmin työpari-työskentely, jolloin eläimen ohjaaja on eri henkilö kuin kasvatustyötä tai terapiaa ohjaava ammattihenkilö. (Kahilaniemi 2016, 21-22.)

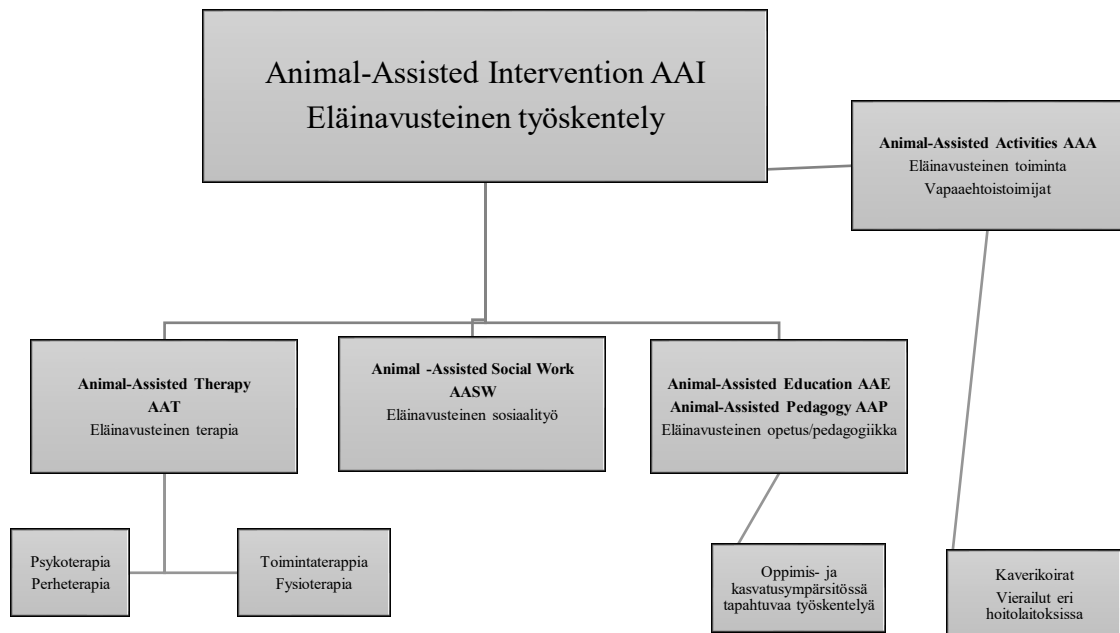
Eläinavusteisuuden käytön yleistyminen eri yhteyksissä on luonut lisää aihetta käsittelevää sanastoa. Yhteinen terminologia auttaa ymmärtämään, millaisesta toiminnasta milloinkin on kyse. Animal Assisted Interventions (AAI) tarkoittaa eläinavusteista työskentelyä, joka pitää sisällään toiminnan eri muodot. Kaikelle eläinavusteiselle työskentelylle yhteistä on, että eläimen tulee olla tehtävänsä soveltuva. (Ikäheimo 2013.) Eläimen soveltuvuutta testataan erilaisin menetelmin, ja monella yhdistyksellä on omat testausmenetelmänsä. Suomessa eläinavusteisiin työskentelymuotoihin liittyviä termejä käytetään vielä epämääräisesti, sillä ala on Suomessa uusi ja terminologia suomeksi on vasta vakiintumassa.

Animal- Assisted Therapy (AAT) tarkoittaa eläinavusteista terapiaa. AAT on tavoitteellista toimintaa, jossa eläintä pidetään osana hoito- tai kuntoutusprosessia. Eläimen ohjaajalta vaaditaan terveyden- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatusalan koulutusta sekä eläinavusteisen alan harjoitustutkinto. Vaihtoehtoisesti terapia toteutetaan tällaisen henkilön ohjauksessa. Terapiasta peritään palkkio. (Ikäheimo 2013.)

Animal-Assisted (Special) Pedagogy (AAP) on eläinavusteista (erityis)opetusta ja Animal-Assisted education (AAE) tarkoittaa eläinavusteista opetusta. Animal-Assisted Social Work (AASW) on eläinavusteista sosiaalityötä. Kaikki edellä mainitut eläinavusteisen työskentelyn muodot (AAT, AASW, AAE, AAP) ovat aina ammatillisia, suunniteltuja, tavoitteellisia ja dokumentoituja työmuotoja.

Animal- Assisted Activity (AAA) eli eläinavusteinen toiminta on vapaaehtoistoimintaa ja muodoltaan vapaamuotoisempaa. Eläimen ohjaaja voi olla vapaaehtoinen, jolla ei ole sosiaali- tai terveysalan koulutustaustaa. Toiminta ei ole tavoitteellista, mutta käynnit kohteisiin voivat olla säännöllisiä. Eläinavusteinen toiminta on aina ilmaista. (Ikäheimo 2013.)

Eläinavusteisen työn toimintamuodot ulottuvat monille eri aloille, ja luokittelusta näkyy toimialojen todellinen laajuus.

Kuvio 1. Eläinavusteisen työn jaottelu ja määritelmät (mukaillen Kahilaniemi 2016, 21).

Ihmisten ja eläinten välinen suhde, erityisesti eläimen seuran vaikutus lapseen on suhteellisen uusi tutkimusalue. Tähän mennessä tutkimukset lasten kontaktista eläimen kanssa liittyvät kahteen selvästi erillään oleviin tutkimusryhmiin. Toinen ryhmä tutkii eläimen läsnäolon vaikutusta lapsen kehitykseen ja toinen selvittää terapiassa käytettyjen eläimien vaikutuksia ihmiseen. (Endenburg & van Lith 2011, 208.)

2.4.1 Green Care ja eläinavusteinen työskentely

Eläinavusteinen työskentely on osa Green Care –toimintaa, jolla pyritään edistämään luonto-, eläin- ja maatala-avusteisia palveluita sekä niiden käyttöönottoa hyvinvointipalveluiden yhteydessä (Kahilaniemi 2016, 17). Toiminnan tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua (Yli-Viikari & Haapasaari 2013, 99). Green Care –toiminta perustuu luonto-, eläin-, ja maatala-avusteisten menetelmien käyttöön hyvinvointi- ja terveystalveluiden yhteydessä (Kahilaniemi 2016, 17). Tavoitteena on ihmisen henkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin parantaminen. Toiminta voi olla ehkäisevää tai kuntouttavaa.

Suomessa toimii aktiivisesti Green Care Finland ry, jonka toiminta perustuu ekopsykologiaan. Ekopsykologia on Yhdysvalloissa kehitetty psykologisen teorian ja käytännön haara, jossa ihminen nähdään osana muuta luontoa. Tästä syystä ihmisen ja luonnon hyvin- ja pahoinvointi kulkevat rinnakkain. Green Care –toiminnan tavoitteena on ehkäistä ihmisen vieraantumista luonnosta ja rakentaa kestävän kehityksen mukaista elämäntapaa. (Green Care Finland, [www-lähde](#).) Green Care Finland ry pyrkii myös kokoamaan alan toimijoita yhteen (Kahilaniemi 2016, 17).

Suomessa tunnetuin eläinavusteisen terapian muoto on ratsastusterapia (Green Care, [www-lähde](#)). Sen lisäksi Suomessa on sosiaalipedagogista hevostoimintaa, jonka painopisteenä on ennaltaehkäisevä toiminta, kasvatus- ja kuntoutuskoiria, kaverikoiria sekä muuta eläinavusteista toimintaa (Kahilaniemi 2016, 17).

2.4.2 Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry on eri aloilla työskentelevien ammattilaisten vuonna 2010 perustama yhdistys. Sen tavoitteena on yhdistää kaikkia koira-avusteisesta työmuodosta kiinnostuneita ihmisiä sekä tarjota koira-avusteiseen toimintaan liittyvää koulutusta. Koulutus on suunnattu kasvatus-, kuntoutus- ja sosiaalialalla työskenteleville, jotka ovat kiinnostuneita käyttämään työssään koira-avusteisia menetelmiä. Yhdistyksen koirakoita yhdistävät tekijät ovat toiminnan tavoitteellisuus ja

ammattillisuus. (Kihlström- Lehtonen 2013, 88.) Koiran ohjaajan tulee osallistua Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n järjestämälle, neljä lähiopetusviikonloppua sisältävälle kurssille. Lisäksi koiran on läpäistävä soveltuvuuskoe, jonka jälkeen koirakko antaa työnäytön toiminnastaan. Koirakoiden koulutus ja valmistuminen on tarkoin suunniteltu, mikä luo turvalliset toimintaperusteet. (Kihlström-Lehtonen 2013, 89-90.)

Nimensä mukaisesti Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry kouluttaa ainoastaan koiria ohjaajiensa kanssa. Muut eläimet jäävät yhdistyksen toiminnan ulkopuolelle. Yhdistys perustelee rajaustansa koiriin sillä, että vuosisatojen yhteiselon tuloksena koiralla on eläimistä parhaimmat edellytykset toimia vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa. Vuorovaikutus nostetaan koiraväestön keskeisimmäksi vaikuttajaksi. Koirien tiedetään tunnistavan ihmisen tunteita tarkasti, ja koira tulkitsee ihmisen hienovaraisia eleitä kuten kasvojen ilmeitä muita eläinlajeja huomattavasti paremmin. (Kihlström-Lehtonen 2013, 88-89.)

Suomessa toimii myös muita yhdistyksiä, joiden toiminta perustuu pääosin vapaaehtoiisiin vierailuihin laitoksissa ja erilaisissa tapahtumissa. Kennelliiton alainen Kaverikoirat -yhdistys on Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n tavoin yhdistys ainoastaan koirille. Suomen Karva-Kaverit ry sen sijaan testaa jäsenekseen minkä tahansa soveltuvuuskokeen läpäisevän eläimen. Eri yhdistykset pitävät soveltuvuustestejä koirakoille, ja testin läpäisseet koirakot saavat toimia järjestön alla eläinavusteista toimintaa harjoittaen. Järjestöt ovat osaltaan halunneet selkeyttää eläinavusteista työskentelyä, mutta eri yhdistysten testausmenetelmät eroavat paljon toisistaan.

2.5 Eläinavusteisuus koulussa

Toisin kuin monien muiden eläinten kiinnostuksen puuttuminen ihmisiä kohtaan, koirat ovat vaistonvaraisesti sosiaalisia ja haluavat olla ryhmän jäseniä. Kun ryhmänä on lasten luokkahuone, koirat voivat ajan myötä tulla yhä enemmän kiinnostuneiksi ja herkemmin lapsiin reagoiviksi ja myös halukkaiksi osallistujiksi oppilaiden päivittäiseen luokkahuoneen toimintaan. Monille lapsille, mutta erityisesti itsestään

epävarmoille lapsille, koiran iloinen luonne ja halukkuus olla lähellä lasta voi auttaa häntä tuntemaan olonsa tärkeäksi ja tarpeelliseksi lapsen ja koiran välisessä suhteessa. (Friesen 2009, 114.) Hergovich (2002, 38, 47) on tutkinut koiran läsnäolon vaikutuksia koulun luokkahuoneeseen. Tutkimus osoitti, että jo pelkkä koiran läsnäolo luokkahuoneessa vaikutti positiivisesti oppilaisiin. Eläinten seuran avulla on myös mahdollista edistää sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintaa lapsilla ja aikuisilla (Beetz ym. 2012, 6).

2.5.1 Lukukoiratoiminta

Koiralle lukemisen vaikutuksia peruskoululaisille on tutkittu jo melko kattavasti (mm. Bassette & Taber-Doughty 2013; Friesen 2010b; Friesen 2012; Friesen & Desilse 2012). Friesen (2012) selvitti tutkimuksessaan, miten lapset kokevat lukutaidon oppimisen terapiakoiran ja koiranohjaajan kanssa, ja millainen merkitys eläinavusteisella oppimiskokemuksella oli lapsille luokassa. Tutkimuksessa kuukauden jakson aikana koulutetut terapiakoirat ohjaajineen vierailivat luokassa kahtena aamuna joka viikko. Viikoittain oppilaat kutsuttiin 20 minuutiksi joko yksin tai parin kanssa lukutuokioon ohjaajan ja koiran kanssa luokkahuoneesta erotettuun osaan.

Lukukoiratoiminnan vaikutuksia on pyritty tutkimuksilla selvittämään myös Suomessa. Suomessa on toteutettu Luetaan koiralle –projekti, joka on lastenpsykiatrian erikoislääkärin Kaija Ikäheimon, Suomen Karva-Kaverit ry:n, Kaarinan kaupungin kirjaston ja Turun yliopiston psykologian oppiaineen yhteinen pilottihanke, jossa tutkittiin eläinavusteisen lukemisen harjoittelua (Kittilä, Kiiski-Heimo & Ikäheimo 2013, 232). Tutkimuksessa lapset lukivat joko koiralle tai lelukoiralle noin kymmenen minuutin ajan kerran viikossa kirjaston erillisessä tilassa. Jokainen osallistuja osallistui 13-15 lukukertaan. Tutkimuksen tuloksissa aito koira koettiin lelukoiraa mielenkiintoisemmaksi, mutta koe- ja kontrolliryhmän lukumotivaatiossa ei havaittu merkittäviä eroja. (Kittilä, Kiiski-Heimo & Ikäheimo 2013, 234-235.)

2.5.2 Eläinavusteisuuden vaikutus emotionaaliseen kehitykseen

Koulukontekstissa turvaton kiintymysmalli heikentää oppilaan kykyä hyötyä opettajan tai kavereiden sosiaalisesta tuesta stressaavissa tilanteissa (Beetz, Julius, Turner, & Kortschal 2012). Beetz ym. (2012) tutkimukseen osallistui 7-11 –vuotiaita poikia, joilla oli oppimisvaikeuksia sekä tunne- että käyttäytymishäiriöitä. Tutkimukseen osallistujat sijoittuivat sattumanvaraisesti yhteen kolmesta koeasetelmasta. Vaihtoehdot olivat oikean koiran tuen saaminen, pienen koiran kokoisen lelukoiran tai ystävällisen naispuolisen henkilön tuen saaminen. Tulosten mukaan turvattoman kiintymyksen poikien kortisolitasot tippuivat huomattavasti nopeammin ja alemmalle tasolle stressitekijän jälkeen, kun tukija oli oikea koira verrattuna muihin vaihtoehtoihin.

Kortschal ja Ortbauer (2003, 148) tutkivat koiran läsnäolon vaikutuksia luokkahuoneessa oppilaiden käytökseen. Tutkimuksessa observointiin 24 peruskoululaista, joiden keski-ikä oli 6,7 vuotta. Tutkimuksessa ilmeni, että lapset näyttivät merkittävää mielenkiintoa koiraan kohtaan, mutta yksilöiden välillä havaittiin suuria eroja. (Kortschal & Ortbauer 2003, 149, 152.) Pelkällä koiran läsnäololla luokkahuoneessa oli tutkimuksen mukaan merkittäviä positiivisia vaikutuksia lasten keskinäiseen ryhmässä toimimiseen (Kortschal & Ortbauer 2003, 154). Vaikka yksilöt poikkesivat huomattavasti kiinnostuksessaan koiraan kohtaan ja myös käytökseltään, koiran läsnäolo johti ryhmän sosiaaliseen integraatioon, ja vähentämällä käyttäytymisongelmia koira paransi lasten välisiä yhteyksiä sekä opettajan ja oppilaiden välistä kommunikaatiota. Koiran läsnäolo vaikutti käytökseen samalla tavalla tytöillä ja pojilla, mutta vaikutus oli selvempi pojilla. (Kortschal & Ortbauer 2003, 155.)

2.5.3 Eläinavusteisuuden vaikutus oppimiseen

Tutkimuksissa on saatu epäsuoria todisteita siitä, että eläimellä voi olla positiivinen vaikutus oppimisen edellytyksiin (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius, & Kortschal, 2012). Andersonin ja Olsonin (2006, 40) tutkimuksessa koiran läsnäolo luokassa kahdeksan viikon ajan edisti oppilaiden kokonaisvaltaista emotionaalista vakautta ja paransi oppilaiden asenteita koulua kohtaan. Koiran läsnäolo koulutus-/kasvatusympäristössä

näyttää tukevan keskittymistä, huomiota, motivaatiota ja rentoutumista vähentäen korkeaa stressitasoa, joka estää tehokkaan oppimisen ja suorituksen (Beetz ym., 2012). Mielenkiintoista koirien ja lasten välisessä suhteessa on se, että stressin vähenemisen lisäksi näyttää siltä, että koiran läsnäolo voi myös lisätä motivaatiota tehtävän suorittamiseen (Gee, Crist, & Carr 2010, 174).

Tutkimukset viimeisiltä 30 vuodelta osoittavat, että terapiakoira pystyy tarjoamaan fysiologista, tunne-elämän, sosiaalista ja fyysistä tukea lapsille (Friesen 2010). Suuri osa siitä, mitä nykypäivänä tiedetään hyödyistä lapsen ja eläimen vuorovaikutuksesta ulottuvat lasten psykologi Boris Levinsonin työhön, joka oli edelläkävijä AAT:n käytössä lasten kanssa. Levinson alkoi ottaa terapiaistuntoihin mukaan omaa koiraansa jo 1960-luvun lopulla. Levinson huomasi, että koira toimi ”sosiaalisena jäänmurtajana” terapeutin ja lapsen välillä ja auttoi luomaan rentoa ilmapiiriä terapiaistuntoon. (Friesen 2010.)

Tunne-elämän ja käyttäytymishäiriöisten oppilaiden kasvattajat etsivät jatkuvasti positiivista käyttäytymistä tukevia keinoja tarjotakseen oppilailleen parhaat mahdollisuudet menestyä elämänsä eri osa-alueilla niin akateemisesti, emotionaalisesti, sosiaalisesti sekä oppia hallitsemaan käyttäytymistään. Innovatiivinen lähestymistapa monivaikeuksisten oppilaiden kanssa työskentelyssä on koiran sisällyttäminen osaksi kouluympäristöä täysivaltaisen kouluun kuuluvan jäsenen tavoin (Anderson 2007). Anderson (2007) kuvaa artikkelissaan koiran vaikutusta yleensä aggressiivisesti käyttäytyvän pojan koulupäivään. Pojan äiti oli myös huomannut, miten pojan itsetunto oli parantunut, hän oli kyennyt luomaan kesän aikana ystävyssuhteita, käyttäytyminen myös koulun ulkopuolella oli parantunut dramaattisesti ja lisääntynyt mielenkiinto koulua kohtaan näkyi joka aamu lapsen huolehtiessa omasta ehtimisestään koulubussiin. Andersonin (2007, 5-8) tutkimuksen tulosten mukaan oppilaat olivat motivoituneempia tulemaan kouluun, koska tiesivät siellä olevan mahdollisuuden viettää aikaa myös koiran seurassa. Kun lapsella oli mahdollisuus koskea koira, oppilas koki sen rauhoittavaksi.

Gee ym. (2010, 173) esittelevät tutkimustaan, joka selvitti muistin suorituskykyä ja ohjeiden noudattamista 3-5 –vuotiaiden lasten ryhmässä, jossa lapsia oli 12, kun läsnä tilanteessa oli hyvin koulutettu oikea koira, lelukoira tai ihminen. Tutkimukset

osoittivat, että oikean koiran läsnäolo vähensi tarvetta ohjeille verrattuna ihmiseen tai lelukoiraan, kun 3-5 -vuotiaat yrittivät suorittaa esineen ja kuvan tunnistamisen kognitiivisia tehtäviä (Gee ym. 2010, 182). Tutkimuksessa yleinen olettaus, että koiran läsnäolo voi olla häiritsevää lapsille kognitiivisen tehtävän suorituksen aikana, osoittautui vääräksi (Gee ym. 2010, 173). Saman suuntaisia tuloksia ilmeni myös Kotrschalin ja Ortbauerin (2003, 155) tutkimuksessa, jossa havaittiin, että koira ei houkutellut huomiota pois opettajasta, vaan sen sijaan se lisäsi oppilaiden tarkkaavaisuutta opettajaa kohtaan.

Eläinavusteisen lukutaidon harjoittamisen mahdollisuudet voivat olla erityisen hyödyllisiä lapsille, jotka tarvitsevat lempeää ja kohdennettua huomiota, jota muuten ei ole mahdollista toteuttaa kiireissä luokkahuoneessa. Syitä kohdennetun huomion tarpeeseen voi olla monia. Joku oppilas voi olla niin ujo, mutta toinen taas ei ole kiinnostunut tai innostunut tai lapsi ei koe saaneensa tarpeeksi henkilökohtaista aikuisen tukea lukutaidon kehittymisen etenemisen onnistumiseksi. Monet lapset todennäköisesti pitäisivät tilaisuudesta harjoitella lukemista koiranohjaajan ja koiran avulla. Jos lapsella on jo muutenkin taustalla esimerkiksi haastavat kotiolot tai sopeutumattomuutta kouluun, voi suhde, joka muodostuu oppilaan, koiranohjaajan ja koiran välille olla arvokas oppilaalle. Se on turvallinen tilanne, jonka oppilas voi pitää tavanomaisen ja monimutkaisen koulu- tai perhe-elämän odotusten ulkopuolella. (Friesen 2010b, 34.)

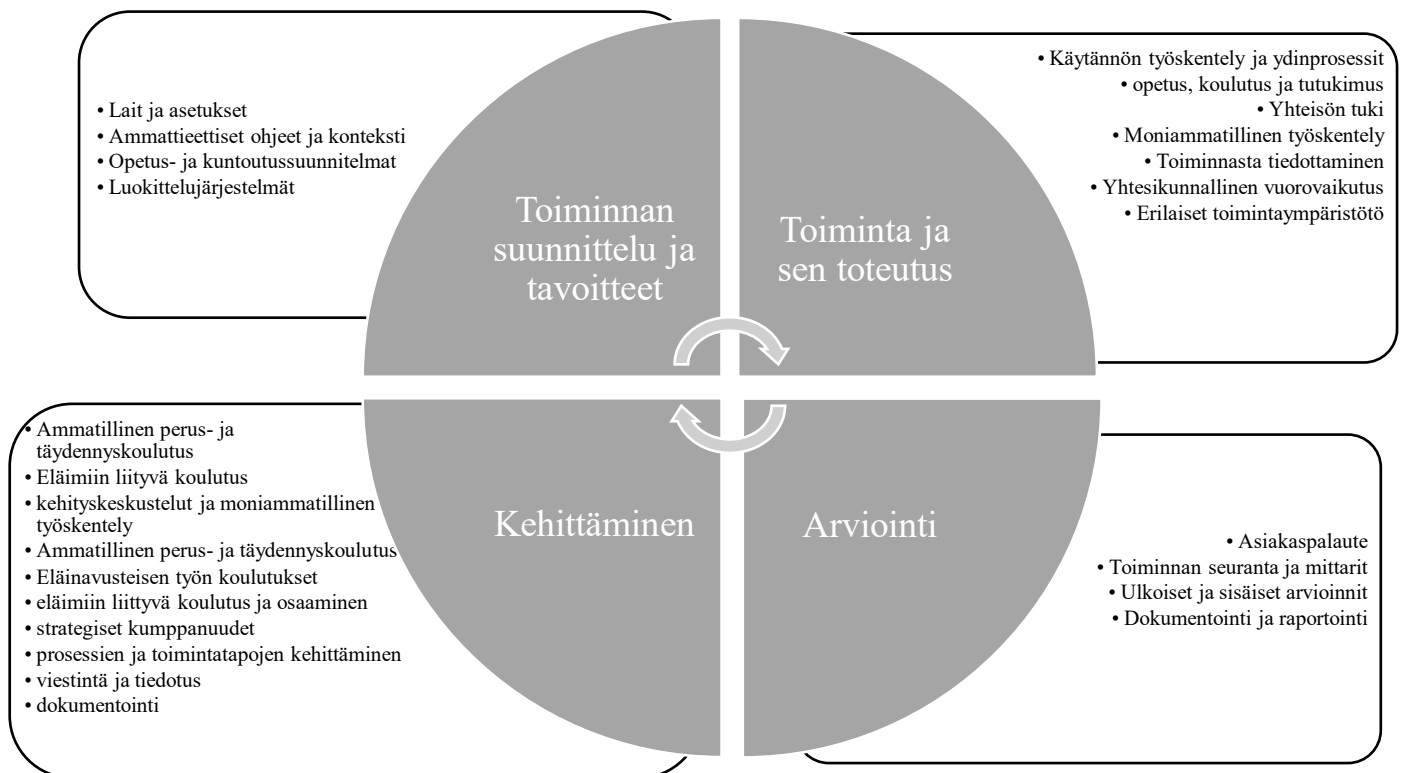
2.5.6 Turvallisuus

Eläinavusteisessa työskentelyssä on välttämätöntä huomioida ja varmistaa turvallisuus ja hyvinvointi kaikille osapuolille, niin lapsille kuin eläimillekin. Friesenin (2010a) mukaan yleensä huoltajien huolenaiheena ovat puhtaus ja allergiat. Toinen yleinen huolenaihe liittyy lasten turvallisuuteen.

Yhdysvalloissa vuodessa dokumentoidaan noin 40 000 tapausta, joissa koira on purrut lasta, ja tämä arvio voi olla todellisuutta pienempi, sillä kaikkia vammoja ei ole raportoitu. Pienet lapset ovat ryhmä, jolla on suurin riski koiranpuremalle. Lapsen pienen koon vuoksi puremat ovat todennäköisimmin myös vakavia. Eri tieteenalojen tutkimukset osoittavat, että monet koirien puremista lapsille on mahdollista ehkäistä

koulutuksella ja jopa lyhyet opastukset näyttävät olevan tehokkaita. (Jalongo 2008, 39.) Tärkeää on opettaa jo pienille lapsille, miten olla turvallisesti koiran lähellä (Jalongo 2006, 289). Jalongon (2006, 290) mukaan tarpeellisinta opastus turvalliseen puremia ennaltaehkäisevään opastukseen olisi lapsille, jotka pelkäävät koiria, jotta he oppisivat kokemaan koirat vähemmän uhkaaviksi ja toisaalta lapsille, jotka ovat liian luottavaisia eläimiä kohtaan, mikä usein perustuu heidän kokemuksilleen omien lemmikkien kanssa, jotta he oppisivat enemmän varovaiseksi vieraiden koirien kanssa, joita he kohtaavat. Opettamalla lapsille, miten olla turvallisesti vuorovaikutuksessa koirien kanssa, ei ainoastaan auteta lapsia pysymään turvassa, vaan myös kannustetaan heitä olemaan ystävällisiä eläimiä kohtaan (Jalongo 2008, 44).

Laadukas työskentely parantaa myös turvallisuutta. Laadun tärkeimpiä kriteereitä ovat toiminnan suunnittelu, tavoitteellisuus, toiminnan toteutus, sen arviointi ja kehittäminen. Alla olevaan kuvioon (Kuvio 2) on listattu eläinavusteisen työn laatutekijöitä, jotka mahdollistavat laadukkaan ja turvallisen työskentelyn.

Kuvio 2. Eläinavusteisen työskentelyn laatutekijöitä (mukaillen Kahilaniemi, E. 2016).

Anderson (2007) muistuttaa, että koiran tuominen luokkaan ei saa olla yksipuolinen päätös. Esimerkiksi vain opettajan halu tuoda koira luokkaan ei riitä perusteeksi toiminnan toteutukselle. Ennen koiran luokkaan tuomista on hyvä järjestää tapaaminen oppilaiden huoltajien kanssa, jossa oppilaiden vanhemmilla on mahdollisuus nähdä koira, kuulla koiran tarkoituksesta sekä tavoitteista luokassa ja vanhemmilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä. Samalla on mahdollisuus selvittää mahdolliset allergiat ja oppilaiden pelkotilat koiria kohtaan. Toiminnan kehittämiselle on paremmat lähtökohdat, kun eläinavusteisuudelle saa niin kollegoiden kuin oppilaiden vanhempien tuen.

Turvallisuutta eläinavusteiseen työskentelyyn tuovat järjestöjen tarjoamat koulutukset ja testaukset, joiden avulla testataan koirakon soveltuvuutta eläinavusteiseen työskentelyyn. On tärkeää valita tehtävään koira, joka nauttii jatkuvasta kanssakäymisestä oppilaiden kanssa (Anderson 2007). Anderson (2007) tuo esille valmistelun tärkeyden eläinavusteisessa toiminnassa. Kuten minkä tahansa uuden asian

kohdalla, on ennen koiran luokkaan tuomista tehtävä taustatyötä. Ennen koiran tuomista koululuokkaan luokkaa pitää valmistella koiran tuloon. Eläimen tarpeet ja hyvinvointi on otettava huomioon onnistuneen toteutuksen saavuttamiseksi.

Turvallisen eläinavusteisen työskentelyn takaamiseksi luokkahuoneeseen on tarpeen luoda yhteiset käytännöt ja menettelytavat. Luokassa on hyvä olla selkeät säännöt, jotka takaavat kaikkien, niin oppilaiden kuin koiran, turvallisuuden. Andersonin (2007) suosittelemia sääntöjä ovat seuraavat:

- kun koira syö tai nukkuu, oppilaan pitää kunnioittaa koiran rauhaa
- vain leikin kesken oppilas ottaa mitään, tässä tapauksessa useimmiten lelua, pois koiran suusta.
- Oppilas saa viedä koiran ulos luokasta vain opettajan luvalla.
- Koiralla olisi hyvä olla oma lukittava häkki luokassa, johon koira voi laittaa varotoimenpiteenä oppilaan käydessä aggressiiviseksi.

Edellä mainittujen lisäksi Friesen (2010a) muistuttaa, että herkkuja tulisi antaa koiralle vain koiranohjaajan välittömässä valvonnassa eikä missään olosuhteissa eläintä pidä jättää valvomatta lapsen kanssa. Eläimellä pitää olla koko ajan tarjolla vettä sekä oma rauhoittumispaikka ja säännölliset tauot ovat myös tarpeellisia koiran hyvinvoinnin kannalta. Eläintä on seurattava tarkkaan stressin merkkien havaitsemiseksi. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi korvien takana oleva asento, jatkuva nuoleminen tai hännän vieminen takajalkojen väliin.

2.6 Eläinavusteisuuden tutkimuksen haasteita

Suurin osa lemmikinomistajista uskoo, että heidän lemmikkinsä on hyväksi heille. Herzog (2011, 236) huomauttaa, etteivät henkilökohtaiset mielipiteet kuitenkaan ole tieteellisiä todisteita. Samaan aikaan kun media on tulvillaan tarinoita lemmikkien terveysvaikutuksista, tutkimukset, joissa lemmikin omistaminen ei ole vaikuttanut tai sillä on ollut jopa negatiivisia vaikutuksia ihmisen fyysiseen tai henkiseen hyvinvointiin harvoin pääsevät otsikoihin (Herzog 2011, 237).

Hallin (2016, 3) tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tieteellisten todisteiden pohjalta koiralle lukemisen ohjelmien pedagogisia vaikutuksia. 48 tutkimusta, jotka täyttivät tietyt kriteerit, kuvailivat positiivisia vaikutuksia, joita oli havaittu lapsen koiralle lukemisesta. Johtopäätökset perustuivat kuitenkin tyypillisesti pieniin otoskokoihin, jolloin tulosten yleistettävyys on haastavaa. (Hall 2016, 13.) Tulevissa tutkimuksissa olisi tärkeää, että tutkimuksissa käytettäisiin asianmukaisia otoskokoja, joka mahdollistaa luotettavuuden ja merkityksellisten vaikutusten selville saamista (Hall 2016, 17). Kritiikistä huolimatta tutkimuksissa oli saatu selviä todisteita siitä, että koiralle lukemisella on mahdollista tuoda merkittäviä parannuksia lasten lukutaitoon, ja sen takia tutkimusalue ansaitsee edelleen lisää tutkimusta (Hall 2016, 13).

2.7 Valmistava opetus

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan suomen kielen taito on harvoin alkuun riittävä perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Tällöin opetusta järjestetään perusopetukseen valmistavassa ryhmässä. Valmistavan opetuksen tavoitteena on oppilaan tasapainoisen kehityksen edistäminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotouttaminen. Tavoitteena on myös antaa oppilaille tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Opiskelussa valmistavalla luokalla pääpaino on suomi toisena kielenä -opiskelussa. (Ikonen 2005, 13.)

Uuteen maahan muuttaessa kielen oppimisen lisäksi tulee ihmiselle vastaan kokonaan uusi kulttuuri. Kulttuurilla tarkoitetaan tapaa ajatella, tuntea, reagoida sekä toimia ja siihen sisältyvät myös historia ja perinteet (Pollari & Koppinen 2011, 18). Vieraan kulttuurin normien ymmärtäminen koetaan usein vaikeaksi, sillä se kulttuuri, jossa on tottunut elämään, määrittelee oikean ja väärän ja hyvän käyttäytymisen. Edellä mainitut asiat liittyvät kuitenkin aina vahvasti kulttuuriin ja uuteen kulttuurin tullessaan voi ihminen helposti joutua tilanteisiin, joissa tulee väärin ymmärretyksi kulttuuristen eroavaisuuksien takia. (Pollari & Koppinen 2011, 18-19.) Uuteen kulttuuriin sopeutuminen vie aikaa. Sopeutumiseen vaikuttavat muuttajan luonne, ikä, koulutustausta sekä oman kulttuurin samankaltaisuus uuden kulttuurin kanssa. Onnistuneimmassa tilanteessa muuttaja saavuttaa kaksikulttuurisuuden eli integroituu.

Tällöin muuttaja on sisäistänyt uuden maan kulttuuria niin, että kykenee elämään ja toimimaan maassa ongelmitta, mutta on säilyttänyt omasta kulttuuristaan sen, mikä on hänelle olennaista ja tärkeää. Integroituminen on pitkä prosessi ja vie usein vuosia aikaa. Integroituminen on yleensä sitä helpompaa, mitä nuorempi muuttaja on. Integroituminen on myös helpompaa, jos kulttuurien eroavaisuudet eivät ole kovin suuria. (Pollari & Koppinen 2011, 20-21.)

Koulu on avainasemassa lapsen integroitumisen tukemisessa (Pollari & Koppinen 2011, 21). Oppiaineiden sisällön ja suomen kielen opetuksen lisäksi tärkeää on oppilaan henkisen hyvinvoinnin tukeminen. Koulussa olisi muistettava käyttää aikaa oppilaiden kanssa keskusteluun, jossa selvitetään, mitä asioita oppilaille on mielessään ja mihin he kokevat tarvitsevansa apua. Asiat voivat olla hyvinkin arkisia, mutta kuitenkin sellaisia, joita ei opetuksessa tule muuten käytyä läpi. (Pollari & Koppinen 2011, 89.)

3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu teoriaosuudessa avatuista käsitteistä ja aiemmista tutkimustuloksista.

Kuvio 4. Teoreettinen viitekehys.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys (Kuvio 4) on muodostettu keskeisten käsitteiden pohjalta ja se havainnollistaa niiden suhdetta toisiinsa. Tutkimuksen keskiössä on eläinavusteisuus valmistavalla luokalla, joka koostuu kolmesta eri kokonaisuudesta, jotka ovat eläinavusteisuus, valmistava opetus ja ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten oppilaat ja opettaja kokevat eläinavusteisuuden toteuttamisen koulussa. Tutkimuksessa käsitellään opettajan ja oppilaiden kokemuksia koiran läsnäolosta luokkahuoneessa ja koulun arjessa. Kerätyn aineiston perusteella pyritään muodostamaan käsitystä siitä, miten oppilaat ja opettaja kokevat eläinavusteisen toiminnan vaikutukset koulussa.

Tutkimusta määrittelevät seuraavat tutkimuskysymykset:

- 1. Miten opettaja/koulunkäynninohjaaja on kokenut koiran läsnäolon vaikuttavan luokan oppilaisiin ja yleiseen sosiaaliseen ilmapiiriin luokassa?**
- 2. Millaisena oppilaat kokevat koiran läsnäolon luokassa?**

4. Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimustyyppi

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto on hankittu strukturoiduilla haastatteluilla ja aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

Tiedonhankinnan strategiana on käytetty tapaustutkimusta. Tapaustutkimus eli case study voidaan määritellä empiiriseksi tutkimukseksi, joka monipuolisia ja monilla tavoilla hankittuja tietoja käyttäen tutkii nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä (Metsämuuronen 2008, 16). Tapaukseksi voidaan määrittää yksilö, ryhmä, koulu, osasto tai muu tapaus, mutta yleensä tapaus on jotenkin muista erottuva ja poikkeava kielteisesti tai myönteisesti (Metsämuuronen 2008, 16-17). Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu, että tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti ja monella tavalla tietoja sekä pyritään ymmärtämään ilmiötä syvällisemmin (Metsämuuronen 2008, 17). Tapaustutkimuksesta on esitetty epistemologinen kysymys: mitä yhdestä tapauksesta voidaan oppia? Tapaustutkimuksessa kysymys on kuitenkin siitä, että halutaan optimoida tapauksen ymmärtäminen ennemmin kuin sen yleistäminen. Tapaustutkimus on kyseisestä tapauksesta oppimista. (Metsämuuronen 2009, 223-224.) Toteutetussa tapaustutkimuksessa eläinavusteista työskentelyä ja sen vaikutuksia valmistavalla luokalla pyritään selvittämään sekä oppilaiden että koulunkäynninohjaajan ja opettajan näkökulmasta.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Aineisto koottiin haastattelemalla opettajaa, koulunkäynninohjaajaa ja jokaista valmistavan luokan oppilasta erikseen. Haastattelut toteutettiin luokkatilasta erotetussa erillisessä takahuoneessa. Haastattelu on tarkkailun ohella eräänlainen perusmenetelmä, joka soveltuu moneen tiedonhankinnalliseen tilanteeseen (Metsämuuronen 2009, 245). Haastattelu mahdollistaa välittömien kontrollikysymyksien esittämisen selvennyksien tekemiseksi (Soininen & Merisuo-Storm 2009, 140). Haastattelutekniikalla

tiedonkeruumenetelmänä on kuitenkin omat heikkoutensa, sillä haastateltavat eivät välttämättä aina ole halukkaita jakamaan kaikkea haastattelijan tarvitsemaa tietoa tämän kanssa, ja pahimmassa tapauksessa haastateltavat eivät aina ole haastattelussa totuudenmukaisia (Soininen & Merisuo-Storm 2009, 140).

Haastattelutyypinä tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua, jota nimitetään myös teemahaastatteluksi (Metsämuuronen 2009, 247). Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75).

Opettajan ja koulunkäynninohjaajan haastatteluissa käytettiin samaa haastattelurunkoa. Haastattelun kysymykset oli jaettu kolmen pääteeman alle. Ensimmäinen teema käsitteli opettajan aiempaa koirataustaa sekä Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n koulutusta. Toisen teeman kysymykset käsittelivät koiraa luokahuoneessa ja mahdollisia haasteita koiran kanssa työskentelyssä. Kolmannen teeman aiheena olivat koiran vaikutukset oppilaisiin ja luokan ilmapiiriin. Haastattelun lopuksi opettaja ja koulunkäynninohjaaja saivat kertoa vielä omin sanoin sen, mikä heidän mielestään on toiminnassa tärkeää ja mainitsemisen arvoista, jos haastattelun kysymykset eivät sitä ennen olleet antaneet mahdollisuutta ottaa jotakin heidän mielestään tärkeää asiaa esille.

Oppilaiden haastatteluissa on otettava huomioon mahdolliset suomen kielen puutteellisesta osaamisesta koituvat hankaluudet. Luokan oppilaat olivat tulleet Suomeen hyvin eri aikoina, ja osa oli ehtinyt asua Suomessa jo vuosia, mutta osa oli tullut Suomeen vasta hiljattain. Teemahaastattelun kysymykset muotoiltiin mahdollisimman ymmärrettäviksi ja helppoa suomen kieltä käyttäen. Haastattelun etuna aineistonkeruumenetelmänä oli myös se, että kysymysten jäädessä epäselväksi oli haastattelijalla mahdollisuus siinä hetkessä selventää kysymystä haastateltavalle ymmärrettäväksi. Oppilaan haastattelun pääteemat olivat oppilaan aiempi koirakokemus, oppilaan kokemukset koirasta luokassa ja vapaasti koirasta kertominen haastattelijalle.

4.3 Kohdejoukko ja tutkimusaineiston keruu

Tutkimus on toteutettu tapaustutkimuksena. Tutkimusjoukon muodostaa yksi koululuokka sekä luokan koulunkäynninohjaaja ja luokan opettaja. Tutkimuskohteeksi valikoitui yksi valmistavan opetuksen luokka, jonka opettaja oli oman koiransa kanssa suorittanut Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n koulutuksen. Tutkimuksen kohteena ovat valmistavan luokan oppilaat, luokan koulunkäynninohjaaja sekä luokan opettaja, joka oli koulutukseltaan kielten opettaja. Oppilaat ovat iältään 16-18 –vuotiaita nuoria.

4.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä ja sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Aineisto on analysoitu teoriaohjaavan analyysin keinoin. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ja tutkimus ohjaa ja auttaa analyysissä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 96).

5 Tutkimustulokset ja niiden tarkastelu

5.1 Opettajan kokemuksia koirasta luokkahuoneessa

Opettaja kertoi valmistuneensa koiransa kanssa Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ensimmäiseltä Suomessa järjestetyltä kurssilta vuonna 2011. Siitä lähtien he ovat työskennelleet työparina aloittaen iltalukiosta, ja sen jälkeen jatkaneet työskentelyä nykyisessä koulussa. Koira kulkee opettajan mukana koulussa maanantaista torstaihin, mutta perjantaisin koira jää kotiin. Koiran tuominen kouluun ei ole koskaan tuottanut opettajan mukaan minkäänlaisia hankaluuksia. Koira motivoi vaikeistakin lähtökohdista kouluun tulevaa oppilasta, ja luokan oppilailla on hyvin vähän poissaoloja. Koiran seurassa eniten viihtyvät oppilaat tulevat usein jo tuntia ennen koulun varsinaista alkua luokkaan, koska tietävät koiran olevan paikalla opettajan kanssa jo silloin, ja oppilailla on tällöin vapaampi mahdollisuus leikkiä koiran kanssa ja hoitaa sitä.

Opintoretkillä ja muilla koulun ulkopuolella tapahtuvilla opetusmatkoilla koira on aina luokan mukana. Ennakoinnin ansiosta ei ole tullut vastaan sellaisia yllätyksiä, ettei koira olisi päässyt sisälle kohteisiin. Koiran mukanaolo helpottaa myös joidenkin oppilaiden oloa ahdistaviksi koetuissa tilanteissa:

” No ku mul on näit psyykkisesti oireilevii, ni sillen on tosi, tosi paljon hyötyy. --- Sit mul on ollu semmosii oppilaita jotka ei pysty tulemaan esimerkiksi teatteriin, museoihin ja tämmösiin ilman häntä (koiraa), ei pysty ollenkaan. Tulee paniikki. Sit he keskittyy tän (koiran) hyvinvointiin, ni sit he pystyy. Osa ei pysty omien niinku, tulee paniikkikohtaus ja yks on täl hetkel semmonen, et on ollu niin kovat aggressiot, mut et ihan mahtavasti menny teattereis ja muualla. Hän ei oo siis pystyny oleen ennen semmosis tilanteissa, mut nyt ei oo mitään ongelmaa. Ku hänet on siirretty tähän ryhmään muualta.”

Tutkimuksen kohteen luokalla oli psyykkisesti oireilevia oppilaita, ja koira hakeutui näiden oppilaiden luo itse oma-aloitteisesti. Luokassa koiran vaikutus oli huomattavampi ja tärkeämpi oppilaiden psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Koiran vaikutus oppimisprosesseihin ei ollut luokassa päätavoite, vaikka vaikutuksia

oppimiseen voi myös olla. Opettaja ei kuitenkaan nostanut koiran vaikutusta oppimisen edistäjänä esille, vaan painotti koiran auttavan psyykkisen puolen vaikeuksista selviämisessä. Joskus, jos oppilaalla oli vaikeampi päivä ja ahdistuneisuus oli normaalia suurempaa, koira reagoi tähän hakeutumalla oma-aloitteisesti oppilaan lähettyville.

”Se (koira) hakeutuu itse ahdistuneiden luo, voi maata oppilaan jaloissa koko päivän.”

Aiemmissa tutkimuksissa koiran läsnäolo koulutusympäristössä on näyttänyt tukevan keskittymistä, huomiota, motivaatiota ja rentoutumista vähentäen korkeaa stressitasoa, joka estää tehokkaan oppimisen ja suorituksen (Beetz ym. 2012). Ahdistuneen oppilaan luo hakeutumalla koira voi edesauttaa oppimisen edellytyksiä parantamalla oppilaan psyykkisiä lähtökohtia oppimiseen. Myös tutkimukset viimeisiltä 30 vuodelta osoittavat, että terapiakoira pystyy tarjoamaan psyykkistä ja fyysistä tukea lapsille (Friesen 2010). Aiempi olemassa oleva teoria ja tutkimus tukee opettaja näkemystä koiran antamasta tuesta ja avusta tunne-elämältään epävakaille oppilaille.

Opettajan mukaan oppilaat hyötyvät koiran luokassa olosta hyvin eri tavoin. Viimeisten seitsemän vuoden aikana, jotka opettaja on opettanut koira luokassaan, on opettaja kiinnittänyt huomiota, miten eri tavoin oppilas voi hyötyä koirasta luokassa. Osalle oppilaista koira on ollut kuuntelija, joka ei arvostele tai tuomitse.

”Nii se riippuu oppilaasta joo. Et onhan ollu tällasii oppilait kel on niinku jotain ongelmii ja vaik ne on melkein aikuisia nii, ni sillon ku koira oli pieni just ni yks tuli aina tuntii aikasemmin ku koulu alkoi ja kerto kaikki ongelmansa koiralle.”

Heterogeeninen luokka niin oppilaiden iän kuin myös kotimaan ja kulttuurin puolesta oli kuitenkin hioutunut hyvin yhtenäiseksi ja luokassa vallitsi hyvä ja yhtenäinen ilmapiiri. Opettaja kertoi koiran parantavan luokkahenkeä:

”Meil on valtavan hyvä henki aina, aina. Siis ei voi verrata muihin ryhmiin. Hyvä rentoutunu ilmapiiri ja se on niinku aina näissä, ja se on ihan selvästi hänen (koiran), et ku ne touhuu. Se on kyl mun mielest ihmeellistä mut et sen kyl huomaa niinkun että miten se, en mä ymmärrä ittekkään miten se voi vaikuttaa niin voimakkaasti. Se vaan rentouttaa.”

Opettaja piti tärkeänä osana koiran luokassa oloa myös kulttuurillisen opetuksen näkökulmaa. Monien oppilaiden kotimaassa koira pidetään likaisena, ja myös koirapelko on ollut aiheellista ja tervettä itsesuojelua aiemmassa kotimaassa.

”No näit pitäis mun mielest olla enemmän kouluis ja hyödyntää et nii. Et niitä pitäis olla enemmän. Koska sehän on tutkittu juttu et näitä erityislapsilla on kaksinkertaiset tulokset kun koira on läsnä samassa luokassa kuin sillon ku ei oo koira luokassa. Ja kylhän se opettaa. Se opettaa et siitä pidetään huolta tääl on siis ku heidän kotimaissa ei arvosteta koiria, ne on likasii kulkukoiria ja niitä ei yleensäkään arvosteta et tää niinku on kans tärkeitä.”

Opettaja oli huomioinut, että uusien sosiaalisten tilanteiden luominen oli helpompaa koiran läsnäolon ansiosta. Luokka kävi paljon opintoretkillä koulun ulkopuolella, ja koira oli retkillä aina mukana.

”--- ja sit he saa suomalaisii kavereita. Et tässähän käydään semmost tappeluu nytteki yhden oppilaan kans et hän haluis lähtee yksin koulun jälkeen ulkoiluttamaan ja mää en anna. Ja nyt hän ilmoitti, et ku meil on vapaata et hän tulee hakee sen. Siin on tää sosiaalinen puoli et ihmiset tulee puhumaan ku hänest (koirasta) kysellään. Huvittavaa et tuo on ollu vaik mikä rotu, siis ku me mennään johonki retkelle ni sit ku he menee vähä eri paikkaan bussissakin istumaan et he saa itte itsenäisesti keskustella sit ku suomalaiset rupee kyseleen.”

5.2 Koulunkäynninohjaajan huomioita koiran vaikutuksesta luokan toimintaan

Koulunkäynninohjaaja on työskennellyt opettajan työparina jo yhdeksän vuoden ajan. Koulunkäynninohjaaja on siis seurannut ja osallistunut koiran koulutukseen alusta lähtien.

Koulunkäynninohjaaja nosti haastattelussa esille vahvasti kulttuurikasvatuksellisen puolen koiran luokassa olon positiivisista puolista keskusteltaessa.

”Niinku no nyt on tota aika moni tällä luokalla on ihan innoissaan et somalitytöt esimerkiks ku ne tulee ekaa kertaa meidän luokkaan ja ne näkee toin koiran ni ne melkein niinku hyppää taaksepäin ja lähtee pois luokasta. Mutta sitte viikon päästä ne sietää koiraa ja sitte kuukauden päästä ne on sen parhaat kaverit ja nytkin, mä en tiä ooks sä nähny tänään mut sit noi tytöt ne niinkun syöttää koiraa ja ne leikittää ja ne harjaa sitä ja...”

*”Joo ne nostaa, ne ottaa sen niinku syliin, niinku muslimitytöt. Ja tota tämmöset näin ja oppilaat just lähtee eläinlääkäriin koiran kanssa ja harjaa sen hampaita ja pesee sitä ja kaikkee tällästä. Et tosi tärkeä niinku semmoseen **asennekasvatukseen** et näytetään että täällä koira on perheenjäsen ja et tota täällä koirii ei tarvi pelätä niin siinä se on ihan niinku älyttömän tehokas toi koira tekee sen niinku tosi nopeesti selväks ja tota tota ja sitte just et se on semmonen terapiakoira et se rauhoittaa, et sit ku ahdistaa ni tota koira yleensä hakeutuu semmosen oppilaan viereen sitte jännästi, automaattisesti se menee semmosten viereen ja ne sit pajaa tossa opiskelun lomassa sitä vaan et se on tosi hyvä.”*

Opettajan tavoin myös koulunkäynninohjaajan kokemusten mukaan koira hakeutui ahdistuneiden oppilaiden läheisyyteen ja koiran silittely usein rauhoitti päivän mittaa oppilasta.

”Se painautuu sillä taval kylkee et voin kuvitella et se rauhoittaa oppilaita.”

Luokan ilmapiiriin koira oli avustajan mukaan vaikuttanut positiivisesti. Koira lisäsi myös aktiivisuutta koulupäivän taukoihin ja lisäsi yhteistä tekemistä oppilaiden kesken, mikä edesauttoi ryhmähengen kehittymistä.

”Ihan tosi positiivisesti etku monesti noi leikittää, et monesti meil on että ku on tauko ni sitte täs ku me ei pakoteta oppilaita lähteen ulos ni tota ne pelaa sit semmosella pienellä pehmeellä koiran pallolla jalkapalloo sit täs luokassa meil on täs välil sit vähä enemmänki tilaa ku järjestää noit pulpetteja. Ni ne pelaa silleen et koira on siellä mukana ja siinä on niinku kaikki mukana ja tommosta. Ja sitte just vähä tommosta kilpailua et ku just mä haluun syöttää koiraa tänään jotenki, et ai sä ehditkin jo syöttää sen ja jotenki et se silleen niinku tekee semmosta välitöntä ilmapiirii tänne ja niinku

yhdistää tätä porukkaa. Ja aktivoi, et muutenhan ne istuis tossa vaan kännykät kädessä.”

5.3 Oppilaiden kokemuksia koiran läsnäolosta luokassa

Luokan oppilaat ovat kotoisin maista, joissa koira ei ole lemmikkinä niin yleinen kuin Suomessa. Kotimaissaan oppilaat olivat tottuneet, että kaduilla oli paljon kulkukoiria, ja niitä pelättiin, koska ne voivat kantaa tauteja ja olla vaarallisia päästessään puremaan ihmistä. Useilla oppilailla oli jonkinasteista koirapelkoa, kun he saapuivat luokkaan, eikä aiempaa koirakokemusta ns. kotikoirista ollut. Vain yhdellä haastatelluista oppilaista oli ollut kotimaassaan koira kotona.

Haastattelija: Minua kiinnostaa tämä koira täällä teidän luokassanne. Miten sinä suhtaudut koiriin tai ylipäätään eläimiin?

Oppilas 8: ”Mä asuin aiemmin Iranissa, siellä tilanne on vähän erilainen ja koirat eivät ole samanlaisia kuin Suomessa.”

Haastattelija: ” Onko siellä katukoiria ja kulkukoiria? ”

Oppilas 8: ”Joo joo, ja ovat vähän vaarallisia. Ja kun mä tulin Suomeen mä tiesin aikaisemminkin että Euroopassa, tai on Iranissakin vähän, mutta ei niin paljon, tiesin mutta ensin kun mä tulin tänne luokkaan mä pelkäsin vähän koiraa. Mä tulin ensimmäisenä päivänä mun ohjaajan kanssa. Koko päivän mä olin hänen takana pelkäsin vähän koiraa, mut samalla tavalla kuin muut uudet oppilaat mä näin muita meidän somalityttöjä, nekin pelkäävät ekana päivänä, mut pikku hiljaa kun kaikki menee hyvin niin ei enää pelkää. Nyt mulla on erilainen tuntuma koiriin.”

Kaikki oppilaat pitivät koiran läsnäoloa luokassa hyvänä ja positiivisena asiana. Kouluun oli mukavampi tulla, kun tiesi koiran olevan luokassa vastassa ja odottamassa. Koira luokassa ei ollut häirinnyt oppilaiden keskittymistä tai tekemistä. Tässä kohtaa on aiheellista pohtia, olisiko koiran mahdollinen häiritseminen vain jäänyt oppilailta itseltään huomioimatta. Koiran aidolla läsnäololla oli rentouttava ja mukavuuden tunnetta lisäävä vaikutus oppilaisiin.

Oppilas 1: ”*Joo no oli tämä vuosi kun olin Suomessa oli hyvät ja vaikeat hetket esim. kokeeseen mä luen koko yön. Kun kokeen jälkeen olen väsynyt ja kun olen koiran kanssa niin saa vähän energiaa.* ”

Oppilas 5: ”*Aikaisemmin mä en tykännyt (koirista), mut nyt tykkään kun mä näin tämän luokassa olevan koiran. Ennen mä pelkäsin koiria.* ”

Oppilas 8: ”*Joo mä sanon ensin, oli semmoinen tunne et pelkäsin, mut pikku hiljaa siitä tuli tärkeä. Monta kertaa mä oon puhunut mun kaverin kanssa et mä haluan ehkä tulevaisuudessa itsekin ostaa koiran. Eliikkä tykkään niin paljon. Mun mielestä eläimet ovat vähän parempi kuin jostain ihmisestä kun esimerkiksi se näyttää meille että se tykkää meistä mut jos ihmiset valehtelevat tai on vaikea uskoa että puhuuko hän totta tai ei...* ”

Opettajan ja koulunkäynninohjaajan esille nostama koiran arvo tietynlaisen kulttuuriin tutustuttajana nousi esille myös osassa oppilaiden haastatteluja. Koira oli konkreettinen esimerkki ja myös todiste siitä, että Suomessa koirien asema ja niihin suhtautuminen yleisesti poikkeaa merkittävästi oppilaiden kotimaan tavasta kohdata koira.

Oppilas 8: ”*Mun mielestä me ollaan semmonen luokka, ettei me opiskella täällä vain kieltä. Me, jotka ollaan suomeen muuttaneet ja olleet täällä lyhyen aikaa, niin pitää opiskella miten suomalaiset asuvat täällä ja pitää tutustua heidän kulttuuriin kanssa. Mun mielestä sinne päin koira on auttanut tosi paljon.* ”

Oppilaat kertoivat haastatteluissa myös kaipaavansa koiran seuraa viikonloppuisin, kun koulua ei ole. Eräs oppilaista oletti myös koiran kaipaavan oppilaiden seuraa.

Oppilas 2: ”*... ja sitte mä otan ruokaa, laitan ruokaa hänen kuppiin, hän seisoo ja hän odottaa ruokaa. Mä sanon istu, hän istuu ja mä sanon paikka ja hän odottaa. Ja sitten mä sanoin, viittomakielellä näytän, että saa ottaa ja hän syö. Sitten joskus hän ikävöi minua ja ehkä kun mä tulen maanantaina, kun on lauantai ja sunnuntai, niin hän ikävöi minua ja kaippaa. Hän ei voi puhua suomea, mutta hän tietää.* ”

Tieto koiran läsnäolosta luokassa motivoi oppilaita tulemaan kouluun. Luvattomat poissaolot olivatkin luokassa hyvin harvinaisia.

Oppilas 2: ” *Mä tykkään kävellä koiran kanssa. Koulussa on tosi ihana päivä, kun koira on siellä. Kun ei ole koiraa, mä aina kysyn opettajalta, missä on koira?* ”

Osa oppilaista kertoi koiran läsnäolon rentouttavan ja parantavan omaa olotilaa.

Oppilas 5: ” *Kun mä tulen kouluun stressissä, kun mä olen koiran kanssa stressi on poissa* ”

7 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa eläimen vaikutukseen koululuokassa vaikutti luokan oppilaiden maahanmuuttaja –tausta. Luokkaan tullessaan oppilailla oli paljon eritasoista koirapelkoa, joka ajan mittaan kuitenkin helpotti. Koiraan tutustuttuaan oppilaat alkoivat pitää koiraa kaverina. Oppilaat kokivat koiran turvana ja luotettavana ystävänä. Koira on ollut monelle psyykkisesti oireilevalle oppilaalle avuksi luokassa arjen tilanteissa selviämässä.

Koiran vaikutus luokan myönteiseen ja välittömään ilmapiiriin oli huomattava. Oppilaiden motivaatiota tulla kouluun lisäsi koiran läsnäolo luokassa, ja luvattomat poissaolot olivat luokassa hyvin harvinaisia. Monet oppilaat tulivat kouluun jo ennen koulupäivän alkua viettämään aikaa koiran seurassa.

Koiran merkitys kulttuurikasvattajana nousi tutkimuksen haastatteluista selkeästi esille. Suomessa koirien asema perheenjäsenenä on monelle oppilaalle aluksi outo verrattuna koirien asemaan heidän kotimaassaan. Luokassa oli myös turvallista opetella, miten olla turvallisesti koiran seurassa ja miten koiran kanssa kuuluu toimia. Koiran hoitaminen opetti oppilaille myös vastuuta. Oppilaat harjasivat, pesivät koiraa ja kouluttivat koiralle temppuja. Lisäksi muutama oppilas pääsi aina vuorollaan mukaan eläinlääkäriin, jossa koira kävi kuukausittain kynsien leikkuussa. Vastuun ohella oppilaat ymmärsivät ja näkivät, miten paljon koiraan pitää sen omistajana sitoutua, ja että koiran omistamisessa taloudellisen puolen pitää olla kunnossa. Yksi haastateltu oppilas mainitsi haluavansa tulevaisuudessa oman koiran, koska viihtyy niin hyvin luokassa olevan koiran seurassa. Oppilas mainitsi heti perään kuitenkin myös sen, että koiran omistajuus vaatii rahaa, ja yllättäviä rahamenoja voi tulla koiran sairastuessa.

Eettisyys ja luotettavuus ovat tärkeä osa tutkimusta. Huoltajille lähetettiin tutkimuslupapyynnöt täytettäväksi, ja oppilaat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti kirjallisella suostumuksella. Tutkimuksessa ei mainita koulua eikä edes paikkakuntaa, mistä aineisto on kerätty, oppilaiden anonymiteetin takaamiseksi, sillä eläinavusteisia valmistavan opetuksen luokkia ei Suomesta löydy montaa. Opettajan,

koiran tai koulunkäynninohjaajan nimeä ei mainita. Oppilaiden haastatteluista otetut lainaukset on numeroitu.

Tutkimuksessa keskityttiin tapaustutkimuksen omaisesti yhteen tapaukseen, joka oli tässä yhteydessä koululuokka. Tulokset eivät ole pienen otannan takia yleistettävissä, mutta yleistämistä oleellisempaa onkin tapauksen ymmärtäminen (Metsämuuronen 2008, 18). Jatkossa olisi kuitenkin mielenkiintoista toteuttaa tutkimus eläinavusteisen työskentelyn vaikutuksista suuremmalle tutkimusjoukolle.

Tutkimusta eläimen vaikutuksista tavallisen koululuokan osana ei ole Suomessa vielä toteutettu. Mielenkiintoista olisi selvittää, ovatko koiran vaikutukset perheissä asuvien, syntyperältään suomalaisten lasten mielestä samansuuntaisia. Koiran vaikutusta luokkaan olisi mahdollista tutkia myös siten, että tutkitaan koiran vaikutusta luokissa, joissa koira ei ole aiemmin työskennellyt. Oppimiseen keskittyvässä tutkimuksessa on aiemmin ollut pääpaino lukemaan oppimisessa ja lukutaidon sujuvoittamisessa koiran läsnä ollessa. Tutkimus eläinavusteisuuden vaikutuksista muuhunkin oppimiseen kuin lukutaitoon olisi myös mielenkiintoista toteuttaa.

Eläinavusteisen työskentelyn tutkimukseen liittyvät omat haasteensa. Yleensä tutkittava joukko on pieni, mikä vaikeuttaa tutkimustulosten yleistettävyyttä. Eläinavusteisen työskentelyn alueelta tehdyt tutkimukset ovat saaneet kritiikkiä tutkimuksen toteutuksen tavoista ja siitä, ovatko tulokset luotettavia käytettyjen menetelmien takia. Olisikin tärkeää tehdä tutkimuksia, joissa tutkimuksen toteuttaminen olisi hyvin tarkoin mietitty, ja tulokset olisivat sitä kautta luotettavia. Myös tutkimukset suuremmista otannoista olisivat tällä tutkimuksen alueella tervetulleita.

Lähteet

- Anderson, K. L. 2007. Who let the dog in? How to incorporate a dog into a self-contained classroom? *Teaching Exceptional Children Plus* 4(1), 2-17.
- Anderson, K. L. & Olson M. R., 2006. The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders. *Anthrozoös*, 19(1), 35-49.
- Barker, S., Knisely, J. S., McCain, N. L., Schubert, C. M., & Pandurangi, A. K. 2010. Exploratory study of stress-buffering response patterns from interaction with a therapy dog. *Anthrozoös*, 23 (1), 79-91.
- Bassette, L. A. & Taber-Doughty, T. 2013. The effects of a dog reading visitation program on academic engagement behavior in three elementary students with emotional and behavioral disabilities: a single case design. *Child Youth Care Forum* 42 (3), 239-256.
- Beetz, A., Julius, H., Turner, D. & Kortschal, K. 2012. Effects of social support by a dog on stress modulation in male children with insecure attachment. *Frontiers in Psychology* 3 (352), 1-9.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. & Kortschal, K. 2012. Psychosocial and psychophysiological effect of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology* 3 (234), 1-15.
- Braun, C., Stangler, T., Narveson, J. & Pettingell, S. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 15, 105-109.
- Brown, S.-E. 2004. The human-animal bond and self psychology: Towards a new understanding. *Society & Animals*, 12, 67-86.
- Endenburg, N. & van Lith, H. A. 2011. The influence of animals on the development of children. *The Veterinary Journal*, 190, 208-214.
- Friesen, L. 2009. How a therapy dog may inspire student literacy engagement in the elementary arts classroom. *LEARNing Landscapes*, 3 (1), 105-122.
- Friesen, L. 2010a. Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early Childhood Education Journal*, 37 (4), 261-267.
- Friesen, L. 2010b. Potential for the role of school-based animal-assisted literacy mentoring programs. *Language & Literacy* 12 (1), 21-37.
- Friesen, L. 2012. Grade 2 children experience a classroom-based animal-assisted literacy mentoring program: An interpretive case study. Doctoral thesis. Department of Elementary Education, University of Alberta.

Friesen, L. & Delisle, E. 2012. Animal-assisted literacy: A supportive environment for constrained and unconstrained learning. *Childhood Education* 88 (2), 102-107.

Gee, N. R., Crist, E. N. & Carr, D. N. 2010. Preschool children require fewer instructional prompts to perform a memory task in the presence of a dog. *Anthrozoös* 23 (2), 173-184.

Green Care Finland. Ekopsykologia teoriaperustana.

<http://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/>. Luettu 15.7.2017.

Hall, S. S., Gee, N. R. & Mills, D. S. 2016. Children reading to dogs: A systematic review of the literature. *PLoS ONE*, 11 (2), 1-22.

Handlin, L., Hydbring-Sandberg, E., Nilsson, A., Ejdebäck, M., Jansson, A., & Uvnäs-Moberg, K. 2011. Short-term interaction between dogs and their owners: Effects on oxytocin, cortisol, insulin and heart rate-an exploratory study. *Anthrozoös*, 24, 301-315.

Hergovich, A., Monshi, B., Semmler, G. & Zieglmayer, V. 2002. The effects of the presence of a dog in the classroom. *Athrozoös*, 15 (1), 37-50.

Herzog, H. 2011. The impact of pets on human health and psychological well-being: Fact, fiction or hypothesis? *Current Directions in Psychological Science*, 20, 236-239.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Ikonen, K. 2005. Maahanmuuttajaoppilaiden opetuksen järjestäminen. Teoksessa K. Ikonen (toim) Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Helsinki: Opetushallitus, 10-23.

Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10-13.

Jalongo, M. 2006. On behalf on children. *Early Childhood Education Journal* 33 (5), 289-292.

Jalongo, M. 2008. Beyond a pets theme: Teaching young children to interact safely with dogs. *Early Childhood Education Journal* 36 (1), 39-45.

Jalongo, M., Astorino, T. & Bomboy, N. 2004. Canine visitors: The influence of therapy dogs on young childrens's learning and well-being on classrooms and hospitals. *Early Childhood Education Journal* 32 (1), 9-16.

Kahilaniemi, E. 2016. Eläinavusteinen interventio. Tampere: Viestipaino.

Kihlström-Lehtonen, H. 2013. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 88-90.

- Kittilä, L., Kiiski-Mäki, H. & Ikäheimo, K. 2013. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 230-236.
- Kotrschal, K., & Ortbauer, B. 2003. Behavioral effects of the presence of a dog in the classroom. *Anthrozoös*, 16 (2), 147–159.
- Laukkanen, S. 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 22-36.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Pollari, J. & Koppinen, M.-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: PS-kustannus.
- Raevaara, T. 2011. Koiraksi ihmiselle. Helsinki: Teos.
- Ruonakoski, E. 2015. Kiintymyksen lähteillä – koira ja ihminen matkalla tulevaan. Teoksessa Aaltola, E. & Keto, S. (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Riika: InPrint, 261-283.
- Sinkkonen, J. 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 22-36.
- Soininen, M. & Merisuo-Storm, T. 2009. Kasvatustieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Uniprint.
- Telkänranta, H. 2016. Eläin ja ihminen, mikä meitä yhdistää? Porvoo: Bookwell Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.
- Yli-Viikari, A. & Haapasaari, M. 2013. Eläinavusteinen työskentely ja Green Care. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 99-100.

Liitteet

LIITE 1

Tutkimuslupapyyntö

22.5.2016

(*Koulun nimi*) koulun rehtori,

Olen luokanopettajaopiskelija Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksesta Rauman yksiköstä. Teen kasvatustieteen pro gradu –tutkielmaa eläinavusteisesta toiminnasta opetustyössä. Tutkimuksessani haastattelen oppilaita sekä kyseisen luokan opettajaa, joka työskentelee luokassa koiransa kanssa.

Pyydän lupaa tehdä tutkimusta koulussanne syksyllä 2016 alkavana lukukautena. Käsittelen tutkimusaineistoa luottamuksellisesti, osallistujia kunnioittaen ja ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei tule ilmi missään tutkimuksen vaiheessa eikä tutkimusraportissa tulla käyttämään osallistujien oikeita nimiä. Aineisto ei tule pääsemään ulkopuolisten käsiin. Haastatteluaineistojen äänitykset ovat vain minun hallussani ja ne tuhotaan tutkimuksen jälkeen. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2017 keväällä.

Tutkimusta kohtaan heränneisiin kysymyksiin vastaan mielelläni.

Yhteistyöterveisin,

Päivi Pesonen

0400 678023

papape@utu.fi

Graduohjaaja:

Riitta Korhonen

050 309 9760

riikor@utu.fi

Tutkimuslupapyyntö oppilaan huoltajalle

11.11.2016

Hyvä(t) oppilaan huoltaja(t),

Olen luokanopettajaopiskelija Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksesta Rauman yksiköstä. Teen kasvatustieteen pro gradu –tutkielmaa eläinavusteisesta toiminnasta opetustyössä. Pysin selvittämään oppilaiden kokemuksia koiran läsnäolosta koululuokassa. Tutkimus sisältää haastatteluhetken, joka nauhoitetaan. Tutkimus toteutetaan oppilaan koulupäivän aikana marras-joulukuussa 2016. Tutkimus ei vaadi valmistautumista.

Pyydän lupaa, että oppilas saa osallistua tutkimukseeni. Käsittelen tutkimusaineistoa luottamuksellisesti, osallistujia kunnioittaen ja ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei tule ilmi missään tutkimuksen vaiheessa eikä tutkimusraportissa tulla käyttämään osallistujien oikeita nimiä. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille. Haastatteluaineistojen äänitykset ovat vain minun hallussani ja ne tuhotaan tutkimuksen jälkeen.

Jos teillä herää mitä tahansa kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, vastaan mielelläni. Minut tavoittaa alla olevasta sähköpostiosoitteesta.

Yhteistyöterveisin:

Päivi Pesonen

papape@utu.fi

-----Leikkaa tästä -----

TUTKIMUSSUOSTUMUS Palautetaan omalle opettajalle 18.11.2016 mennessä

☐ KYLLÄ, oppilas saa osallistua tutkimukseen.

☐ EI, oppilas ei saa osallistua tutkimukseen.

Oppilaan etu- ja sukunimi: _____

Päivämäärä: ____/____2016

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys:

LIITE 3

Tutkimuslupapyyntö

11.11.2016

Oppilaalle

Hei!

Olen luokanopettajaopiskelija Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksesta Rauman yksiköstä. Teen kasvatustieteen pro gradu –tutkielmaa eläinavusteisesta toiminnasta opetustyössä. Pysin selvittämään oppilaiden kokemuksia koiran läsnäolosta koululuokassa. Tutkimus sisältää haastatteluhetken, joka nauhoitetaan. Tutkimus toteutetaan koulupäivän aikana marras-joulukuussa 2016. Tutkimus ei vaadi valmistautumista.

Pyydän lupaa sinulta osallistua tutkimukseeni. Nimeäsi ei paljasteta missään vaiheessa. Tutkimuksen kirjallisessa osuudessa käytetään peitenimeä. Haastattelun äänitykset ovat vain minun käytössäni ja ne tuhoetaan tutkimuksen jälkeen. Käsittelen tutkimusaineistoa luottamuksellisesti, osallistujia kunnioittaen ja ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille.

Jos sinulla on kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, vastaan mielelläni.

Yhteistyöterveisin,

Päivi Pesonen

papape@utu.fi

-----Leikkaa tästä -----
TUTKIMUSSUOSTUMUS Palautetaan omalle opettajalle 18.11.2016
mennessä

☐ KYLLÄ, osallistun tutkimukseen.

☐ EI, en osallistu tutkimukseen.

Päivämäärä: ____/____2016

Allekirjoitus ja nimenselvennys:

LIITE 4 Haastattelurunko

opettajan haastattelu

Taustaa Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n koulutuksesta

1. Millainen on oma koira-taustasi?
2. Miten kiinnostuit koiran kouluttamisesta Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n hyväksymäksi koiraksi?
3. Onko tämän hetkinen koirasi ensimmäinen koulutuksen käynyt koirasi?
4. Milloin aloitit koulutuksen? Miten kauan koulutus kesti?
5. Koitko saavasi koulutuksesta riittävät pohjatiedot koira-avusteisen toiminnan järjestämiseen?
6. Millainen oli mielestäsi koulutuskokonaisuus, jäitkö kaipaamaan jotakin?

Koira luokkahuoneessa

7. Kuinka kauan sinulla on ollut koira ”työparina”?
8. Miten luvan saaminen koiran tuomiseen kouluun sujui?
9. Miten usein koira työskentelee kanssasi luokassa?
10. Millaisena koet koiran kanssa työskentelyn?
11. Millaisissa tilanteissa koirasta on erityisesti ollut hyötyä tai apua?
12. Mitä haasteita koiran kanssa työskentelyyn liittyy?
13. Onko vastaan tullut tilanteita, joissa koiran läsnäolosta on koitunut hankaluuksia?

Koiran vaikutus oppilaisiin ja luokan ilmapiiriin

14. Vaikuttaako koiran läsnäolo luokan yleiseen ilmapiiriin? Entä oppilaisiin?
15. Millaisena näet oppilaiden suhtautumisen koiraan?

Muuta

16. Mitä muuta haluat kertoa koira-avusteisesta toiminnasta koulussa

LIITE 5 Haastattelurunko

oppilaan haastattelu

Aiempi koirakokemus

1. Miten suhtaudut koiriin? Pidätkö/pelkäätkö?
2. Oletko ollut koirien kanssa tekemisissä ennen kuin koulussa?

Oppilaan kokemukset koirasta luokassa

3. Mitä mieltä olet koirasta luokassa? Hyvä/huono asia?
4. Miltä tuntuu olla koiran seurassa?
5. Onko koirasta ollut sinulle apua jossain tilanteissa?
6. Onko koiran läsnäolo häirinnyt sinua? Sinun keskittymistä tai tekemistäsi?
7. Kerro, mitä kaikkea olet tehnyt koiran kanssa.

Muuta

8. Mitä muuta haluat kertoa koirasta koulussa?